

[Jørn Pedersen]

25. april 1991, og jeg savner stadig væk anerkendelse også fra fru Kirsten Jacobsen af de forbedringer, der er sket i den nuværende regerings tid. Det var det ene.

Det andet, jeg godt vil sige, er, at man kan lege med antallet af plejehjemspladser, som også fru Kirsten Jacobsen gjorde. Folketingets Socialudvalg tog i denne vinter rundt i Danmark for at se, hvordan de steder, der ikke længere hedder plejehjem, men som har samme funktion, fungerer. Der var også deltagere fra Fremskridtspartiet med på turen, dog ikke fru Kirsten Jacobsen. Ved den lejlighed var der stor forståelse for, at disse steder fungerer mindst lige så godt, måske endda i mange situationer bedre end det, vi tidligere forstod ved begrebet plejehjem. Derfor er vi nødt til at være enige om i denne debat, hvad vi snakker om. Vi er nødt til at se på, hvad det er for en service, hvad er det for en tryghed, man byder de ældre. Hvis man kigger på antallet af bomuligheder med tryghed for de ældre, er det ikke korrekt, hvad fru Kirsten Jacobsen har sagt her fra talerstolen. Der er ikke tale om en forringelse; der er tale om et andet problem, som vi bliver nødt til fra Folketingets side også at forholde os til. Dét glæder jeg mig over den positive indfaldsvinkel fra fru Kirsten Jacobsen med hensyn til, hvordan vi i de kommende år klarer det stadig stigende antal ældre med et pleje- og pasningsbehov. Jeg håber, at vi kan nå frem til et stort flertal i dette Ting, der vil være med til at løse dette problem.

(Kort bemærkning).

Kirsten Jacobsen (FP):

Uanset om man taler om plejehjem i den forstand, som Fremskridtspartiet og jeg mener med begrebet plejehjem, eller man bruger den tidligere socialministers terminologi om moderne plejehjem – det er dog det næstbedste – er kendsgerningen den, at selv om der er bygget flere af den slags boliger – det medgiver jeg hr. Jørn Pedersen – har man ikke opnået en situation, som er tilfredsstillende, men man har heller ikke opnået en situation, som har flyttet tallet fra 1991 til nu samlet set. Jeg er helt enig med hr. Jørn Pedersen i, at de plejehjemslignende boliger kan være glimrende til mange ting, de opfylder mange formål, og vi skal være glade for dem og stolte af dem. Jeg har blot sagt, at der er altså 5-10 pct., som har

brug for endnu mere pleje, men det er jo ikke den diskussion, vi fører nu, for havde man da i det mindste blot kunnet lave pladsgaranti på tre måneder til de plejehjemslignende boliger, havde Fremskridtspartiet været tilfreds med det i hvert fald i første omgang, og så havde vi rost regeringen.

Men det kan man ikke! Vi så det som sagt for ganske få dage siden – mere end 25.000 sidder i eget hjem. Der er daglige historier om ældre, som sidder på fjerde sal og ikke har været uden for en dør i syv år, fordi de ikke kan klare trapperne. Det er umenneskeligt, og det er uværdigt. Man kan ikke være bekendt her i Folketinget at sige, at fordi børnene skal leve flere år end de gamle, skal vi endelig sørge for pladsgaranti og pædagogiske tilbud til dem, og midtergruppen, som går på arbejde, skal man også sørge for, men de gamle er det lige meget med. Det er uværdigt.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslaget til folketingsbeslutning forkastedes, idet 17 (SF og FP) stemte for, 88 (S, KF, V, CD, RV og KRF) imod.

Den næste sag på dagsordenen var:

5) Anden behandling af lovforslag nr. L 171:

Forslag til lov om ændring af lov om landbrugsejendomme.

Af landbrugsministeren (Bjørn Westh).

(Fremsat 19/1 94. Første behandling 28/1 94. Betænkning 18/5 94).

Der var stillet 53 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Forhandling

Henrik Dam Kristensen (S):

Vi er nu nået frem til anden behandling af

[Henrik Dam Kristensen]

landbrugsloven efter en indtil nu god og lang debat. Der har været en debat imellem politiske partier, organisationer og ude i forsamlingshusene. Regeringen har lyttet til den debat, og derfor stiller vi også i dag ændringsforslag.

Men jeg vil gerne understrege, at sigtet med landbrugsloven er fastholdt: mere harmoni, fleksibilitet og også bevaring af livet på landet. Socialdemokratiet er godt tilfreds med regeringens ændringsforslag. Et af forslagene er, at vi lemper kravet til ejet jord, sådan at 25 pct. af det krav, der er, kan erstattes med 5-årige rullende aftaler, som er tinglyste. I stedet for det, der først var indbygget i landbrugsloven med hensyn til, hvornår man skulle opfylde kravet om ejet jord, nemlig seks år, foreslår vi nu, at det skal være senest tre år efter generationskifte.

Med de to forslag har vi taget hensyn til den debat, der har været om, at man måske kunne få nogle voldsomme prisstigninger på jord. Samdriften, som har været en af de større debatter, er vi også kommet med et ændringsforslag til. Vi fastholder, at der stadig væk kun må samdrives fem ejendomme, men vi erstatter den ene af ejendommene med en pulje på op til 30 ha. Med det forslag har vi løst langt, langt, langt de fleste problemer omkring samdrift.

Når det gælder fortrinsstillingen – en anden af de store debatter – har vi lavet et ændringsforslag, som betyder, at man kun kan tilside-sætte fortrinsstillingen, hvis man har et aktuelt harmonibehov, og da kun op til 150 ha. Dertil kommer, at de, der ikke opfylder uddannelseskravet, får strammet betingelserne for at få over 30 ha. Med de forslag om fortrinsstillingen mener jeg også vi er nået et godt stykke ad vejen.

Også oppositionen har stillet ændringsforslag. Det er ikke så mærkeligt, og jeg vil gerne oplyse med det samme, at Socialdemokratiet ikke kan stemme for nogen af ændringsforslagene, da de vil betyde, at det, der var sigtet med loven, ikke kan fastholdes. Men jeg kan forstå, at oppositionen vil stemme imod selve loven. Det har jeg betydelig større vanskelighed ved at forstå. Jeg troede faktisk, at der i forhold til den politik, som jeg forstod var SF's, var gode signaler i den nye landbrugslov.

Indtil for godt en uge siden havde jeg heller ikke fantasi til at forestille mig, at partiet Venstre ville stemme imod en landbrugslov, en landbrugslov, der åbenbart nu også er blevet offer for en overordnet strategi, der går på, at man ikke indgår forlig med den nuværende regering – uanset det reelle indhold – på denne side af et folketingsvalg. Jeg må konstatere, at også når det gælder landbrugsloven, har Fremskridtspartiet haft afgørende indflydelse. Det har åbenbart været magtpåliggende at fastholde det alternativ, som man gerne vil signalere til befolkningen, et alternativ bestående af Z, K og V.

Socialdemokratiet finder, at med de ændringsforslag, som regeringen har stillet, får vi en god landbrugslov, der tager de hensyn, der skal tages, og som sikrer, at dansk landbrug står godt rustet til de kommende udfordringer.

Rønholt (KF):

Regeringens ændringsforslag er udtryk for, at lovforslaget har været utilstrækkeligt. Der har været mange deputationer og mange henvendelser, og nu kan jeg forstå på hr. Henrik Dam Kristensen, at også signaler fra forsamlingshusene har fået regeringen til at erkende, at lovforslaget var utilstrækkeligt.

Derfor er der stillet nogle ændringsforslag. Ændringsforslagene er altså ikke stillet for at lægge op til et forlig med oppositionen. Det kommer jeg tilbage til.

Især det ændringsforslag, som pludselig fjerner begrebet bedrift og omgør det til en ejendom, skaber usikkerhed og er uacceptabelt, fordi det bringer mange bedrifter i vanskeligheder, og det vil skabe store prisstigninger på jord.

Mange vil komme i en gabestok, når nabo-jord skal anskaffes. Sælgeren kan selv bestemme prisen, når han kender køberens krav.

Ændringsforslaget om samdrift er nok et skridt i den rigtige retning, man langtfra nok. Jeg sagde ved førstebehandlingen, at man her burde lægge op til de ønsker, som var udtrykt i landbrugsorganisationernes indstilling. Man burde i virkeligheden lovliggøre tingenes tilstand.

En landmand, der ønsker ophør, kan man ikke tvinge til at skulle gennemføre det for egen regning. Han ønsker at skaffe sig en aftale med en maskinstation, en aftale, som er fast,

[Rønholt]

således at risikoen begrænses. Det kaldes en pasningsaftale.

I stedet for at lovliggøre disse forhold ønsker regeringen fortsat at lægge op til, at disse forhold ikke kan legaliseres.

Spørgsmålet om forskel i samdriften kommer også til udtryk ved, at ejeren, der kan sammenlægge og samdrive tre ejendomme på op til 150 ha, altså i alt 450 ha, plus derudover et par ejendomme, bliver stillet langt gunstigere end den, som ikke har den økonomiske formåen, men må leje sig til al jorden.

Mindretallet, K, V og Z, har i nogle ændringsforslag forsøgt at fjerne restriktionerne og har i øvrigt med de øvrige ændringsforslag forsøgt at bygge bro mellem regeringens lovforslag og de tre organisationers indstilling af 6. januar.

Det er ikke udtryk for, at vi vil fremme egne mærkesager. Lad mig bare tage begrebet fortrinsret. Det er ikke et begreb, der er dyrket i den konservative baghave. Men vi har accepteret det som et forsøg på at skabe forlig.

Landbrugsministeren begår en brøler af dimensioner ved at gennemtrumfe regeringens forslag på trods af organisationernes advarsler og på trods af KVZ's advarsler.

Landbrugsministeren kunne skabe historie ved at være den landbrugsminister, der skabte en landbrugslov, der rakte så langt, at den ikke behøvede en revision hvert tredje eller hvert fjerde år, som det hidtil har været tilfældet. Lovforslagets overgangsbestemmelser vedrørende krav til ejet jord er alt for restriktive. Det har regeringen indset med ændringsforslaget om, at kravet først indtræder efter ejerskifte.

Men en virksomhed, der er erklæret lovlig én gang og i øvrigt har opfyldt alle ønsker og tilskyndelser fra skiftende regeringer om at udbygge en animalsk produktion, kommer nu i klemme. Man kommer ganske vist først i klemme efter ejerskiftet. Men virksomheden, der engang var samfundsnyttig, er nu ikke samfundsnyttig mere.

Antallet af dyreenheder: Her har man også ønsket at lægge loft over. Jeg kan ikke helt finde ud af, om det er et politisk-veterinært krav, eller om det er et politisk-etisk krav. Jeg tror heller ikke helt, regeringen har fundet ud af, om det er det ene eller det andet.

Der har nu altid været et ønske fra et bredt flertal i Folketinget om at skabe rammerne, så-

ledes at der kunne ske en stor animalsk produktion og større forarbejdning, for det skaber bedre beskæftigelse. Og nu vil man pludselig lægge loft over.

Det er ikke rimeligt, at man på den måde, selv om ejendommene har tilstrækkeligt jordunderlag, pludselig afviser, at der kan laves animalsk produktion ud over 500 dyreenheder.

Den socialdemokratiske ordfører, hr. Henrik Dam Kristensen, kunne ikke forstå, at oppositionen ville stemme imod loven. Jeg sagde ved første behandling, at vi gerne ville medvirke til, at der kunne skabes et bredt forlig. Men sigtet var forkert, og penslen var for smal.

Vi stemmer imod loven, fordi der ikke er lagt op til et bredt forlig, fordi der ikke er lyttet til vores synspunkter, og fordi den ikke er tilstrækkelig langtrækkende. Med denne lov kommer kravet om revision allerede i næste samling – om ikke andet så om to år. Det synes vi er forkert. Vi har hidtil haft alt for mange revisioner af landbrugsloven. Vi burde nu se lidt længere frem.

(Kort bemærkning).

Henrik Dam Kristensen (S):

Hr. Rønholt gav udtryk for, at det, at regeringen stillede ændringsforslag, var et bevis på, at loven fra starten var utilstrækkelig. Man kan jo vælge at vurdere det på forskellig måde. Jeg vælger at vurdere det på den måde, at vi netop har taget del i den debat, der har været på mange leder og kanter, og at det er derfor, vi er kommet med de ændringsforslag, som jeg synes forbedrer det samlede resultat.

Samdrift var en af de andre ting, som hr. Rønholt var inde på. Jeg kan forstå, at De Konservative ønsker fuldstændig fri samdrift. Jeg vil bare spørge: Hvis vi gav lov til det, hvor mange ejendomme ville der så være i Danmark? Hvor mange ejendomme ville der så være til at dyrke den jord, der er til rådighed? Er det 900, eller er det 1.000 ejendomme? Jeg tror, at vi taler om noget i den størrelsesorden.

Jeg kan godt forstå, at loftet over besætningsstørrelser er genstand for kritik fra De Konservative. Jeg vil bare sige, at vi, der kommer fra de jyske egne, klart har haft den fornemmelse i de senere år, at hvis vi ikke gør et eller andet, kommer vi i en situation, hvor der kun vil være plads til én animalsk produktion i hvert af de gamle sogne. Så store er der nogle

[Henrik Dam Kristensen]

af svineproducenterne der er ved at være, og det vil også af landdistriktpolitiske grunde være en særdeles uheldig udvikling.

Jeg kan forstå nu, at hr. Rønholt appellerer til landbrugsministeren om at skabe et historisk forlig, som kan holde mere end 3-4 år. Det var man nu ikke så optaget af, da man reviderede loven sidste gang i 1989. Da var Socialdemokratiet ikke med i det, da var man ikke særlig optaget af det. Men jeg kan samtidig også forstå, at hr. Rønholt siger, at sigtet med loven er forkert. Men det lovforslag, som foreligger nu, ligger relativt tæt, ja, faktisk meget, meget tæt på det forslag, som de tre organisationer kom med, og som hr. Rønholt har rost i høje vendinger også her i dag.

(Kort bemærkning).

Rønholt (KF):

Jeg bliver taget til indtægt for den holdning, at der kun skal være ét landbrug i hvert sogn, ved at jeg accepterer fri samdrift. Nej, det, jeg gør, er at forsøge at give udtryk for, at der foregår en strukturudvikling, som vi ikke kan gøre så forfærdelig meget ved, men vi kan skabe rammerne for, at den kan foregå lovligt. Vi ved jo alle sammen godt, at fingerede forpagtningssaftaler finder sted i et urimelig stort omfang. Det er også kommet til udtryk i fjernsynet et par gange. Var det så ikke rimeligt, om vi skabte sådanne vilkår, at strukturudviklingen fik lov at forløbe smertefrit, uden at nogen skulle gå og have fornemmelsen af, at de skulle spørge til højre og venstre?

Så bliver der spurgt, om jeg mener, det er hensigtsmæssigt med opbygningen af store besætninger. Jeg får nærmest det indtryk, at det næsten er gigantbesætninger, der er tale om. Nej, jeg synes ikke, det er lykkeligt, men hvis en ejendom har et tilstrækkeligt jordunderlag, mener jeg ikke, at indehaveren skal forhindres deri. Spørgsmålet om besætningsstørrelse er jo allerede afgjort, vilkårene er bestemt af Bæredygtighedsudvalgets krav om harmoni. Der er altså således ikke grund til, at vi også her begynder at blande os i harmonibestemmelserne. De er allerede vedtaget.

Så kom til sidst spørgsmålet, om Det Konservative Folkeparti ikke kunne acceptere eller indse, at lovforslaget stort set var identisk med de tre organisationers. Der er mange fællesnævner, men der mangler noget væsentligt,

og det er vel ikke så sært, at de tre organisationer siger fra, netop fordi regeringen ikke i forsamlingshusene har lyttet intenst nok til, hvad der bliver sagt derude.

(Kort bemærkning).

Henrik Dam Kristensen (S):

Jeg forstod på hr. Rønholt, at han var enig i det synspunkt, som jeg gav udtryk for før, at det ville være en uheldig udvikling, hvis brugene bliver så store, at der kun er plads til én animalsk produktion i hvert sogn. Det forstod jeg på det sidste indlæg fra hr. Rønholt. Men samtidig fastholder hr. Rønholt, at der skal være fri samdrift, og at der intet besætningsloft skal være. Når man fastholder det synspunkt, støder man netop ind i det problem, som handler om, hvor store brugene bliver, og hvor mange brug der vil være plads til i dette land.

Jeg forstår også, at det betyder meget for hr. Rønholt, hvad organisationerne har sagt. Jeg hører samtidig hr. Rønholt på mange måder give udtryk for, at det ikke er særlig fornuftigt, men af hensyn til osv. vil De Konservative følge organisationerne. Dertil må jeg så sige, at jeg synes, at det var hjælpsomt, at organisationerne kom med et udspil. Men organisationerne har selvfølgelig nogle klare erhvervspolitiske mål, som de først og fremmest skal forfølge. Det er der ikke noget odiøst i, men jeg troede, Folketinget havde nogle bredere samfundspolitiske hensyn, som man også burde tage.

(Kort bemærkning).

Rønholt (KF):

Jeg røber vist ikke nogen hemmelighed, hr. Henrik Dam Kristensen, ved at påstå, at organisationerne har haft deres politiske proselytter herinde i Folketinget igennem tiderne, og at også Socialdemokratiet især over for én af organisationerne har varetaget deres interesser varmt. Jeg kan bare henvise til stoploven fra 1987, som i høj grad var skabt, tilskyndet og kreeret i de daværende husmandsforeninger.

Der er jo ikke noget mærkeligt i, at man markerer sig politisk også i organisationerne. De har historisk udfyldt en politisk rolle i vores samfund, og nu opstår den situation pludselig, at de tre organisationer tilsidesætter de politiske bindinger, frigør sig fra disse politi-

[Rønholt]

ske bindinger og prøver at finde frem til en landbrugslov, som erhvervet jo selv skal leve med. De udtrykker altså deres eget erhvervs-politiske behov. Er det ikke legitimt? Er det ikke også en – hvad skal jeg sige – fornuftig adfærd, at Folketinget lytter dertil?

(Kort bemærkning).

Henrik Dam Kristensen (S):

Når nu hr. Rønholt taler så varmt for organisationernes forslag, kunne det jo være interessant at få uddybet: Hvorfor er VKZ's ændringsforslag så ikke i overensstemmelse med dét, organisationerne har foreslået?

(Kort bemærkning).

Rønholt (KF):

Det skal jeg svare hr. Henrik Dam Kristensen på.

Vi har netop forsøgt, som jeg også gav udtryk for for et øjeblik siden, at bygge bro mellem regeringens forslag og organisationernes indstilling.

Der var forhold, som regeringen gav udtryk for betænkeligheder ved, og det har vi lyttet til. Det var bl.a. spørgsmålet om definitionen på hovederhverv og administrationen af 900-timers-reglen, hvorved en ejendomshandel først kunne gennemføres et år efter skødeunderskrivelsen.

Det var bl.a. den slags ting, som gjorde, at vi sagde: Lad os forsøge at skabe et forlig, som bygger bro over de synspunkter. Det er da ærligt nok!

Mejdahl (V):

Det er jo let nok at kritisere, og derfor vil jeg tage det svære først.

Jeg vil godt sige tak til landbrugsministeren og hans embedsfolk for venlig og velvillig assistance i forbindelse med udarbejdelse af ændringsforslagene til landbrugsloven. Men så slipper roserne op. Det har været nødvendigt med ændringsforslag efter Venstres mening.

Landbrugsministeren og regeringspartierne har villet tage to delvis modsatrettede hensyn med den samme lov. Det er en svær opgave at stille sig selv. Jeg er ikke i tvivl om, at det er de ædleste hensigter, der har været med initiativet, men det er ikke lykkedes.

Loven skal tage hensyn til de familier, der ved møjsommeligt slid skal leve af deres landbrug. Den skal også tage vidtgående hensyn til dem, der har landbrug som hobby og som supplement til en anden indtægt, og den skal holde livet i gang i landdistrikterne.

Disse modsatrettede hensyn tilfredsstiller man ikke fyldestgørende med det samme regelsæt. Det ville svare til, at man laver regler for både bjergbestigning og dykning i det samme regelsæt. Gør man det, vil bjergbestigeren aldrig komme til tops, og dykkeren vil aldrig nå til bunds.

Venstre vil gerne være med til at tage de tre hensyn, som jeg nævnte før, men vi kan ikke gøre det alt sammen i landbrugsloven. Vi mener, at landbrugsloven først og fremmest skal give de rammer for landbrugserhvervet, som erhvervet har brug for, for at det kan udvikle sig så frit og ubesværet som muligt, og som gør, at landbruget kan stå distancen i en verden, hvor konkurrencen bliver hårdere og hårdere.

Vi har behov for de arbejdspladser, som landbrugserhvervet opretholder og skaber, og vi kan ikke undvære den valuta, som erhvervet tjener hjem til landet.

Landdistrikterne og det særdeles værdifulde element, som de mange fritidslandbrug er, skal vi støtte og give udfoldelsesmuligheder igen helt andre initiativer.

Vi har som nævnt i betænkningen givet vores bud på det i beslutningsforslaget om en bæredygtig vækst og udvikling i landsbyer og landdistrikter, hvor vi i 20 punkter skitserer, hvad der efter vor mening skal til.

Der er stillet 53 ændringsforslag. Heraf har Det Konservative Folkeparti, Venstre og Fremskridtspartiet stillet de 16, og desuden støtter vi 3 af landbrugsministerens ændringsforslag.

De ændringsforslag, vi har stillet, har været kendt i udvalget i over en måned, og de er sammensat med skyldig hensyntagen til den henvendelse, vi har fået fra et samlet landbrug – det var i øvrigt en historisk begivenhed, som det nok er værd at skele til – men også med hensyntagen til de synspunkter, som regeringspartierne har givet udtryk for, bl.a. om fortrinstillig for brug under 70 ha.

Ud over ændringsforslagene har vi også i betænkningen skitseret nogle administrative forskrifter, som vi lægger vægt på fremmes.

[Mejdahl]

SF's ændringsforslag kan vi slet ikke støtte, fordi de indskrænker mulighederne for landbrugerhvervet i en helt uhørt grad i forhold til den nugældende landbrugslov.

Landbrugsministerens ændringsforslag trækker også i to modsatte retninger. Der er en lempelse med hensyn til samdrift, hvor ejendom nr. 5 nu kan være flere ejendomme, men maksimalt 30 ha, men der er også en kraftig opstramning, når begrebet bedrift erstattes af ejendom. Det vil fremme tendensen til sammenlægning og færre enheder, og det går jo, så vidt jeg har forstået, imod regeringens egen erklærede politik. Vi er imod det, fordi det skærper kravene til egen jord.

Landbrugsministeren har ved flere lejligheder lovet, at han ville være imødekommende, når vi kom til udvalgsbehandlingen. Det løfte har landbrugsministeren kun indfriet delvis. Landbrugsministeren har orienteret oppositionen, men landbrugsministeren har i sine ændringsforslag ikke taget hensyn til oppositionens ønsker, som har været kendt i en måned.

Jeg synes ikke, at landbrugsministerens ændringsforslag og heller ikke lovforslagets sigte er fremadrettet nok. Jeg tror ikke, at det er det, der skal til, for at landbruget med loven som ramme kan stå distancen i den hårde konkurrence, som vi uvægerligt møder.

Der var mindst to hensyn, som gav anledning til, at landbrugsloven skulle tages op til revision. Det første var hensynet til begrebet at bygge sig til jord, og det andet hensynet til besætningsstørrelserne. De to hensyn har vi forsøgt at have for øje i de ændringsforslag, vi har stillet, og så er vi gået de skridt videre, som vi følte skulle til, for at landbrugsloven kan indfri de forventninger, som erhvervet berettiget har til loven.

Alt i alt en landbrugslov, som nok opfylder regeringspartiernes mål, men som slet ikke opfylder Venstres mål, som jeg har nævnt dem, og som de står beskrevet i betænkningen. Det er derfor, at vi stemmer som annonceret, at vi kun stemmer for, hvis vi får ændringsforslagene godkendt; ellers stemmer vi imod lovforslaget ved tredjebehandling.

Gade (SF):

Jeg skal på SF's vegne opfordre til, at man støtter den lange række af ændringsforslag, som SF har stillet, og så vil jeg meddele, at SF

vil stemme imod de forslag, som Venstres, De Konservatives og Fremskridtspartiets medlemmer har stillet.

Og for nu at forebygge spørgsmål om SF's synspunkter i spørgsmålet om tillægsjord vil jeg sige, at man jo kan opstille forudsigelser om, hvordan sådan en lovbestemmelse kommer til at virke, og gennemtænke forskellige scenarier. Det skal ikke være nogen hemmelighed, at SF har skiftet standpunkt med hensyn til scenarier og hvordan lovforslaget vil virke, og dér vil jeg så citere en tidligere statsminister, som sagde, at man har et standpunkt, indtil man tager et nyt. SF har taget et nyt standpunkt, og det står vi ved, og derfor stemmer vi imod de forslag, som er stillet her af Venstre, De Konservative og Fremskridtspartiet. Det er altså, fordi vi er kommet til den konklusion, at det rent faktisk er rigtigere bestemmelser på det punkt omkring tillægsjord end det, som ligger i forslaget her fra Venstre, De Konservative og Fremskridtspartiet.

Niels Højland (FP):

Det er klart, at landbrugsloven er en stor og vigtig lov både for landsognene og i særdeleshed også for landbruget og dem, der skal arbejde med den til daglig.

Den socialdemokratiske ordfører, hr. Henrik Dam Kristensen, var inde på her fra talerstolen, at Fremskridtspartiet har haft uendelig stor indflydelse på de ændringsforslag, som foreligger her. Vi er i Fremskridtspartiet af den opfattelse, at vi har strakt os utrolig langt, ikke alene for at få en landsbrugslov, som så mange som muligt var enige om, men også for, at man ikke skulle kunne sige, at Fremskridtspartiet bare står derude og råber på fløjen.

Der sker bl.a. det, at fortrinsstillingen til opkøb af jord bliver udvidet i den landbrugslov, som bliver lavet nu; der er ikke noget, der som den fortrinsstilling har været kim til kiv og spektakel i landsognene, når en fortrinsstilling er blevet gjort gældende.

Det har vi set i en sag, som har kørt igennem nu snart 8 år i Plejbjerg, hvor en familie gjorde deres fortrinsret gældende ifølge den gældende lov. Den, der skulle afgive jorden, brugte alle mulige krumspring, fordi han ikke ville afgive de jorder; så kan man så diskutere, om det var rimeligt eller ej, men loven var trods alt sådan, at han skulle det. Og det viser netop, hvad

[Niels Højland]

den fortrinsstilling kan ødelægge ude i landsognene. Der er vist ingen, der tror, at de familier nogen sinde kommer til at snakke ordentlig til hinanden mere efter sådan en sag. Derfor skal vi have en landbrugslov, der ikke lægger op til den slags ting, men som liberaliserer mere på nogle områder.

Men som sagt er vi i Fremskridtspartiet glade for den aftale, vi har lavet med V og K, og vi havde håbet, at Socialdemokratiet og regeringen som helhed også ville have imødekommet os og landbrugets organisationer, så vi i hvert tilfælde kunne have været 7 partier her i salen, der kunne have stemt for denne landbrugslov.

Det er da klart, at en landbrugslov skal man ikke lave om, når den lige er lavet; men det er også klart, at vi i Fremskridtspartiet efter det valg, der skal komme i år, vil arbejde for, at der kan blive et flertal for at ændre de eventuelle uhyrligheder, som måtte komme i forbindelse med den nye landbrugslov. Det vil vi arbejde for, og dér vil vi igen strække os vidt, for at der kan blive et bredt flertal for at ændre det også i samarbejde med landbrugets organisationer.

Men hvis det, at Fremskridtspartiet er med til at stille de her ændringsforslag, virkelig er årsagen til, at regeringen ikke vil støtte ændringsforslagene fra oppositionen, så kan vi da trække os ud af det.

(Kort bemærkning).

Henrik Dam Kristensen (S):

Jeg forstod, at hr. Niels Højland var ved at trække sig ud af det samarbejde, der har været omkring landbrugsloven, mellem Venstre og De Konservative. Det kan jeg da måske meget godt forstå, efter at jeg har lyttet til hr. Niels Højlands indlæg, for også hr. Niels Højland snakker meget om organisationernes forslag, samtidig med at han bruger utrolig mange kræfter på at omtale fortrinsstillingen og taler imod fortrinsstillingen overhovedet.

Derfor synes jeg da, det er lidt interessant at få konstateret, om Z står bag de ændringsforslag, der er stillet omkring fortrinsstillingen.

(Kort bemærkning).

Niels Højland (FP):

Hvis hr. Henrik Dam Kristensen ikke hørte det, så vil jeg gentage det, måske lidt tydeligere: Vi er glade for den aftale, vi har lavet. Jeg

sagde højt og tydeligt: Vi har strakt os vidt, men vi er glade for, at vi har lavet den aftale også for landbrugets skyld. Vi er overhovedet ikke på vej til at trække os ud og har slet ikke tænkt på det, men det er jo et kompromis mellem tre partier.

Vi har strakt os vidt, og det håbede vi også at Socialdemokratiet ville; men det vil man altså ikke.

Hans Larsen-Ledet (RV):

Man er nødt til at medgive landbrugsorganisationerne, at de har udfoldet store bestræbelser for at skabe bred enighed om en omstrukturering af landbrugsloven. Og man er nok også nødt til at sige, at regeringspartierne har taget større hensyn hertil end sædvanlig, fordi organisationerne har været ret realistiske og erkendt, at politik er det muliges kunst.

Det er da klart, at for en radikal landbrugspolitisk ordfører er et forlig med Tolvmandsforeningerne ikke det, der er lettest her i denne verden. Men vi er alligevel gået til arbejdet med den realistiske grundholdning, at vi ikke kan få alt, hvad vi gerne vil have, gennemført til punkt og prikke, men vi ønsker at prøve på at få indflydelse og trække sagerne i den retning, som vi mener er rigtig.

Det blev så til et landbrugsforlig, som har mange ligheder med det fælles udspil, landbruget har præsenteret os for, et forlig mellem de fire regeringspartier, som V og K ikke kan være med til. Jeg tror, at det ret nært forestående folketingsvalg er medvirkende til, at Venstre og De Konservative overhovedet ikke har vist lyst til at være med, uanset at vi nu har forhøjet sammenlægningsgrænsen med 25 ha og fået retten til at have 2 ejendomme ændret til 3 ejendomme.

Der kunne nævnes flere andre ting, som efter normale omstændigheder skulle være noget, der vandt sympati i V og K, men det er altså ikke nok for de såkaldte borgerlige partier. Man kan ikke acceptere grænsen på 500 dyreenheder; der skal være mulighed for en endnu større skala. Jeg tror, at virkelighedens verden vil vise, at vi kommer til at gå den anden vej med talstørrelser. Man kan jo bare se udviklingen inden for ægsektoren, hvor flere og flere forbrugere fravælger æg fra burhøns.

Og så er der den sædvanlige frygt for, at tandlægen, skolelæreren eller tankvognschauf-

[Hans Larsen-Ledet]

føren ville gå i vejen for det, man kalder rigtige landmænd. Venstre og De Konservative kræver halvt hovederhverv, for at man kan få til lægsjord. Det vil sige, at en deltidslandmand, som ikke opfylder kravet om halvt hovederhverv, afskæres fra at komme i betragtning, hvis der er andre, som vil have jorden.

Dér synes jeg, at Venstre og De Konservative gør sig skyldig i en kolossal fejlurdering. Man glemmer de mange nystartede med svagt kapitalgrundlag; der er masser af mennesker, som gerne vil have et landbrug, de kan leve af, men som ikke har mulighed for at købe et landbrug, de kan leve af, som køber et landbrug for de penge, de nu har, og som prøver på samtidig at have en indtægt ved siden af. Jeg synes, det er utrolig urimeligt og uretfærdigt, at de skal slås i hartkorn med det, man kalder fæle kapitalister. Det er en væsentlig begrundelse for, at det er rigtigt at give plads til den type mennesker i dansk landbrug.

Man glemmer også, at livet i landdistrikterne er noget, der er værdifuldt, og derfor er det værdifuldt, at vi får så mange som muligt til at bo i områderne.

Vi må også spørge, om man har bevis for, at stordrift er den rigtigste form. Går udviklingen ikke i retning af stigende forbrugerkrav om produktkvalitet og høj dyreetik? Bliver betænkelighederne ikke større og større ved adskillige biologiske og kemiske landvindinger? Jeg synes ikke, at man kan lukke hverken øjne eller ører for, at det forholder sig sådan. Man kan heller ikke afvise, at interessen for økologisk jordbrug bliver større og større, og at en stigende del af den danske fødevarerproduktion bliver økologiske jordbrugsprodukter.

Man kan spørge nu, hvor vi nærmer os afslutningen af behandlingen af landbrugsloven, hvem der vandt. Det gjorde landbruget. Det gjorde miljøet. Der er flertal for, at opbygningen af store, uharmoniske bedrifter skal stoppes. Der bliver nye muligheder for ejendomme under 70 ha og også for deltidslandmænd. Det hele er positivt for de hårdt truede landbrugs-samfund. Vi vil nu gøre erfaringer, som kan blive vejledende for, hvordan der skal drejes på de nye håndtag, der er en del af den nye landbrugslov, nemlig forholdet mellem jord og dyr, og det vil være godt af mange grunde at få en større spredning af husdyrene. Jeg er i hvert fald overbevist om, at det foreliggende forslag

fra regeringen vil modvirke storkoncentrationer inden for dansk husdyrproduktion.

Jeg kan også tilkendegive her fra radikal side med hensyn til det, der står i betænkning-bidraget fra Venstre, De Konservative og Fremskridtspartiet om, at man vil have meget mere frihed inden for landbruget, at vi fra radikal side kunne tænke os at stille spørgsmålet: Jamen hvor er grænserne for, hvad man vil acceptere? Hvis de tre partier havde flertal, var man så indstillet på at sløjfe alle bestemmelser, alle reguleringer? Det må man jo være, når der står i betænkningen, at man ønsker så frie vilkår som muligt. Hvis man er alene om at bestemme, skal man ikke spørge nogen andre; så kan man få så frie vilkår, som det er muligt. Det synes jeg nok er vigtigt – her hvor vi nærmer os valget – at være opmærksom på, for det er nogle uhyggelige toner, der lyder dér, og konsekvenserne er fuldstændig uoverskuelige efter min opfattelse.

(Kort bemærkning).

Rønholt (KF):

Jeg er nødt til at sige til hr. Hans Larsen-Ledet, at der er løbet meget vand i stranden, siden hr. Hans Larsen-Ledet var formand for Jyske Husmandsforeninger. Der er løbet så meget vand i stranden, at det nuværende Dansk Familiebrug har lavet forlig med Tolvmandsforeningerne. Det er altså den umulighed, som hr. Hans Larsen-Ledet forestillede sig ikke kunne ske mellem Det Radikale Venstre og Tolvmandsforeningerne. Det er jo kun udtryk for, at virkeligheden kan man ikke sætte sig ud over. Der sker en udvikling, som man på visse område kan forsøge at styre eller bremse.

Så bliver vi beskyldt for, at vi vil fremme en bestemt udvikling. Nej, det er ikke det, der er meningen. Vi ønsker så stor en frihed som overhovedet muligt til, at man kan indrette sig i det konkurrencesamfund, som vi nu engang er medlem af.

Vi er ikke parat til at sløjfe alle reguleringer, men inden for alle andre erhverv ville det da være utopi at forestille sig, at Folketinget gik ind og lavede indgreb. Lad mig bare nævne dagligvarehandelen. Tænk, hvis vi dér fastholdt ønsket om, at der skulle være to købmandsforretninger i hver landsby, eller at der skulle være x antal i hvert sogn. Det kan vi ikke, og det har vi da gudskelov heller ikke gjort.

[Rønholt]

Når det drejer sig om landbrug, er det noget helt andet. Der er man pludselig fra Det Radikale Venstres side parat til stadig væk at fastholde kravet, selv om der ikke er indtjeningsgrundlag, selv om der ikke er eksistensmulighed for det. Man kan altså ikke påtvinge mennesker, at de skal leve af to spande høns og en slibesten. Den tid er altså forbi, hr. Hans Larsen-Ledet. Når selv Dansk Familiebrug har indset det, så burde det også være muligt, at den radikale ordfører kunne indse det.

(Kort bemærkning).

Mejdahl (V):

Hr. Hans Larsen-Ledet følte, at det var uhyggelige toner, der lød. Jeg tror, det hænger sammen med, at hr. Hans Larsen-Ledet kun vil høre de toner, som hr. Hans Larsen-Ledet selv spiller.

Jeg skal da indrømme, at der naturligvis også er dele af dette lovforslag, som vi har sympati for. Udvidelsen fra 2 til 3 ejendomme har Venstre i allerhøjeste grad sympati for. Når konklusionen bliver, som den bliver, er det ud fra en helhedsbetragtning og ud fra nogle af de ting, som jeg nævnte i min ordførertale.

Hr. Hans Larsen-Ledet sagde, at vi ikke ville have loft over antallet af dyreenheder. Her har vi skelet til den udtalelse, der er kommet fra Det Veterinære Sundhedsråd, som siger, at med de kendte besætningsstørrelser er der ingenting, der tyder på, at besætningsstørrelserne i veterinær henseende har nået en grænse, der er kritisk.

Hr. Hans Larsen-Ledet sagde, at vi vil afskære deltidslændmændene, og at det er en fejlurdering. Der er jo ingen, der forhindrer deltidslændmænd i at købe i fri handel. Det, vi siger, er, at når vi nu har den fortrinsstilling – som vi egentlig helst så fjernet, så at en handel mellem to personer ikke kunne angribes, eller der ikke kunne gøres krav på jorden af tredjemand – så mener vi også, at den fortrinvis skal komme dem til gode, som skal ernære sig ved fuldtidslændbrug.

(Kort bemærkning).

Hans Larsen-Ledet (RV):

Hr. Rønholt fortalte mig, at der var løbet meget vand i stranden, siden jeg var formand for husmandsforeningerne, og det er selvfølgelig rigtigt, men det er jo ikke alt; der er også

løbet meget skidt i jorden i den samme periode. Det kan man da ikke andet end give mig ret i er sket.

Men det var det med det forlig, Dansk Familiebrug har lavet med Tolvmandsforeningerne. Det er jeg da udmærket klar over, men jeg kan fortælle hr. Rønholt, at jeg har lavet forlig med De Konservative, og det er såmænd ikke stort bedre end at lave forlig med Tolvmandsforeningerne. Men det kan altså lade sig gøre, hvis man er realistisk og siger: Hvis vi i den givne situation vil prøve på at få indflydelse, så er man nødt til at acceptere, at det er dem, vi sidder sammen med, og ud fra det søge på en eller anden måde at få det bedst mulige ud af det.

Men man kommer ikke uden om, at der står i jeres betækningsbidrag »så frit som muligt« – så frit som muligt! Og jeg spørger så igen Venstre, De Konservative og Fremskridtspartiet: Hvis der er nogen, der har fantasi til at forestille sig, at de tre partier skulle få flertal, hvor er vi så henne med dansk landbrug, hvis »så frit som muligt« skal tages for pålydende? Hvis alle tre partier står bag det, der står dér, så er der ingen hindringer, hvis de får flertal.

Det er klart, at man bedst kan lide sin egen melodi, men med hensyn til staldstørrelserne, som hr. Mejdahl også var inde på, vil jeg gerne sige, at dyreetik er noget, der kommer til at spille en meget større rolle. Vi kommer til at opleve, at forbrugerne i langt større udstrækning end nogen sinde tidligere vil beskæftige sig med den slags ting; det tror jeg i hvert fald. Hvis vi vil agte på det i landbruget, må vi også passe på, at vi ikke laver de helt store koncentrationer, for det bliver ikke fra dem, fremtidens forbrugere vil ønske, at produktionen skal ske. Sådan tegner det sig i hvert fald på nuværende tidspunkt.

Så selv om der måske ikke er nogen veterinære begrundelser på nuværende tidspunkt, er der i hvert fald nogle forbrugermæssige ræsonnementer her, som jeg mener intet landbrug har råd til at sidde overhørigt. Vi er nødt til, og samfundet er nødt til at gøre, hvad der kan gøres for, at vi får de rigtige staldstørrelser.

Anden næstformand (Grove):

Vi har en begrænsning i taletiden på to minutter ved korte bemærkninger.

Så er det hr. Rønholt for en kort bemærkning.

(Kort bemærkning).

Rønholt (KF):

Jeg kan bekræfte, at Det Konservative Folkeparti støtter ideen om, at landbrugserhvervet skal være så frit som muligt. Deri ligger, at vi er parat til at ophæve mange af landbrugslovens bestemmelser bortset fra én: bopælskravet. Det er godt nok vanskeligt at forestille sig, at en landmand skal bo på flere ejendomme, men i princippet ønsker vi den størst mulige grad af frihed, så erhvervet kan udfolde sig og tilegne sig den konkurrenceevne, der er nødvendig.

Må jeg så minde om, at hr. Hans Larsen-Ledet nu gør sig til talsmand for, at den animalske produktion pr. ejendom er alt for stor. Den skal altså være mindre. Tidligere var det omvendt: Før kunne Det Radikale Venstre ikke få den animalske produktion stor nok og havde ikke noget ønske om harmonisering i forhold til jordarealet. Nu stiller Det Radikale Venstre pludselig krav om, at ejendommene skal være større, og har altså ikke som målsætning, at der skal være nogen animalsk produktion. Det kan man da kalde en kovending.

(Kort bemærkning).

Mejdahl (V):

Hr. Hans Larsen-Ledet er åbenbart foruroliget over, at der står: så frit som muligt. Jeg vil godt gøre hr. Hans Larsen-Ledet opmærksom på, at det ikke er ensbetydende med, at der ingen hensyn skal tages, så jeg synes ikke, at hr. Hans Larsen-Ledet behøver at være så nervøs for den formulering. Men vi mener naturligvis det, som vi har skrevet, og vil arbejde med det. De ændringer, vi nu foreslår indført i landbrugsloven, er et udtryk for den måde, som den sætning skal opfyldes på i den nuværende situation.

(Kort bemærkning).

Henrik Dam Kristensen (S):

Man bliver lidt forvirret, efterhånden som ordførerne fra V, K og Z kommer på talerstolen. Før var det Fremskridtspartiet med fortrinsstillingen. Nu kan jeg forstå på hr. Rønholt, at der i realiteten ikke er brug for andet end én paragraf i landbrugsloven, nemlig bopælspligt; alt andet skulle fjernes. Så forstår jeg efterfølgende på hr. Mejdahl, at selv om

der står: så frit som muligt, er Venstre indstillet på, at der skal tages nogle hensyn.

Jeg må nok sige, at det forekommer mig at blive et mere og mere utroværdigt sammenhold med de signaler, vi har oplevet her på det sidste. De passer i hvert fald overhovedet ikke med de ændringsforslag, som er kommet fra V, K og Z.

(Kort bemærkning).

Hans Larsen-Ledet (RV):

Nu er der i hvert fald givet ren besked fra hr. Rønholt. Nu ligger det helt klart fra konservativ side, at man accepterer kræfternes frie spil: de, der har penge, kan købe de jorder, der passer dem, hvor som helst og når som helst. Der er kun ét krav tilbage, og det er bopælskravet. Jeg synes, det er glimrende at få sådan en besked. Der er ingen tvivl om, hvad det er, Det Konservative Folkeparti mener om den sag.

Så er der det med ejendommenes størrelse. Nu hører jeg til den kategori af landmænd, der har levet af 8 køer, 50 høns og 5 grisesøer – ikke en spand høns, eller hvad det var, hr. Rønholt var inde på, men 50 høns. Det kunne man altså leve af på et vist tidspunkt på 16 tdr. land. På det tidspunkt kæmpede vi for, at vi kunne få 2 tdr. land, 10 tdr. land eller 20 tdr. land mere. Det var det, der var perspektivet.

Nu er vi altså endt i en total industrialiseringstendens, som jeg advarer meget imod at vi skal komme alt for stærkt ind på. Det er det, vi fra radikal side og fra regeringens side også med disse forslag vil prøve at dæmme op for. Vi får nogle håndtag nu, vi får nogle muligheder for at kunne styre nogle ting: balancen mellem jord og dyr osv., nogle fornuftige instrumenter, som vi kan bruge. Det ser jeg i hvert fald hen til med stor glæde at vi skal realisere i denne lovgivning.

(Kort bemærkning).

Rønholt (KF):

Jeg tror, jeg har forståelsen af, at det skal være ret kort. Jeg skal blot sige til hr. Henrik Dam Kristensen, at der er meget stor overensstemmelse mellem det, jeg sagde i mit første indlæg, og så det, jeg gentager nu: Når vi er parat til at bygge bro imellem et bredt flertal i Folketinget og det udspil, som organisationerne kommer med, må hvert eneste parti nødvendigvis give indrømmelser. Det kan godt

[Rønholt]

være, at Socialdemokratiet har svært ved det, men det er det, vi lægger op til.

Må jeg sige til hr. Hans Larsen-Ledet, at for mig er der ikke noget nyt i, at de, der har penge, kan købe, og at de, der ingen har, ikke kan købe. Der er heller ikke noget nyt for mig i, at de, der havde 16 køer og 50 høns for mange år siden, i dag har svært ved at opnå indtægter, der er sammenlignelige med andre befolkningsgrupper.

Lysholm Christensen (KRF):

Det lovforslag, vi har til anden behandling her i dag, bygger jo på et meget grundigt forarbejde; man kan i hvert fald ikke tale om lovjaskeri. Både landbrugets organisationer og alle Folketingets partier har på forskellig måde været inddraget i forhandlingerne, og vi har også haft god tid til at få strikket det sammen, så jeg synes, vi på alle måder kan være det lovgivningsarbejde bekendt. Så er det blot beklageligt, at det ikke kan opnå større flertal, end tilføjet er i Folketinget i dag.

Jeg må sige, at argumentationen fra Venstres, De Konservatives og Fremskridtspartiets side ikke virker særlig overbevisende på mig; jeg synes faktisk, afvisningen virker lidt tyndbenet, specielt fra Venstres og De Konservatives side. Nu fik vi dog lidt ekstra nuancer på det fra den konservative ordførers side for et øjeblik siden: Man ønsker altså fuld liberalisering bortset fra bopælskravet! Så kan jeg godt forstå, at det ikke kan hænge sammen for De Konservative.

Jeg vil godt nævne et par ting, som jeg lægger vægt på i dette lovforslag, og som gør, at vi synes, det er et godt forslag, der nu er på vej til at blive vedtaget:

Forslaget tager i rimelig udstrækning hensyn til den strukturudvikling, som jo har fundet sted i landbruget. Der er også plads til de store efter lovforslaget her. Vi ved godt, at man ikke kan leve på meget små brug med meget små dyrehold, men det er jo heller ikke det, vi taler om; det er meget store husmandsbedrifter, der er mulighed for at etablere efter lovforslaget.

Der er blevet indført en begrænsning med hensyn til besætningsstørrelserne, og i den forbindelse var der en ordfører, der nævnte, at vi ikke havde lyttet til, hvad der bliver sagt i forsamlingshusene. Der vil jeg sige, at det har vi

netop gjort på dette punkt, og de steder, hvor man har forsøgt at etablere sig med meget store svinebesætninger – svinefabrikker – har det netop mødt meget stor folkelig modstand i lokalsamfundet, og der er et hensyn at tage til de mennesker, der bor i området, og dem har vi lyttet til. Vi mener, det er rigtigt at sætte en begrænsning. Der er jo også nogle veterinære hensyn at tage i forbindelse med spørgsmålet om besætningsstørrelser.

Der bliver en bedre arrondering af ejendommene og dermed også en bedre bedriftsøkonomi. Det er også et væsentligt spørgsmål, og det løses ved, at vi fastsætter nogle samdriftsregler, som ikke er særlig snærende. Der er gode muligheder for at sammenstykke nogle rimelig gode bedrifter.

Det leder mig så til at sige et par ord om begreberne bedrift og ejendom, som også har været stærkt inde i debatten på det sidste. Det er vigtigt for mig at understrege, at hver ejendom skal være en selvstændig enhed, og derfor kan det ikke nytte noget, at man baserer sit dyrehold på jord, der hører til en anden ejendom. Også af hensyn til en eventuel udskillelse af en ejendom, hvis man ejer flere, eller ved generationsskifte, eller hvis en ældre landmand ønsker at nedtrappe sin bedrift, er det vigtigt, at en ejendom kan udskilles som en selvstændig produktionsenhed.

Så er der hensynet til landdistrikterne. Det er også et vigtigt punkt.

Og af hensyn til fritids- og deltidslandmænd skal der være muligheder for, at de også kan etablere sig og få noget rimeligt ud af en landbrugsbedrift.

Jeg vil godt lige knytte en kommentar til det med deltidslandmændene:

Det er ikke rimeligt, at deltidslandmændene skal ud i en ulige konkurrence med almindelige landmænd, når der bliver jord til salg, eller måske rettere sagt: konkurrere på lige fod med dem. Der er vi nødt til at give dem en fortrinsstilling, for deltidslandmændene har normalt ikke det samme kapitalgrundlag, den samme kapital i ryggen, og kan derfor ikke klare sig i en fri konkurrence om køb af jord. Derfor er det rimeligt med en fortrinsstilling, således at en deltidslandmand har mulighed for at vokse sig større og få etableret et heltidslandbrug.

Endelig er der miljøhensynet og transportbelastningen af vore veje. De elementer har det

[Lysholm Christensen]

også været væsentligt for os at få tilgodeset, og det er lykkedes på en rimelig måde. Selvfølgelig kan vi ikke få tilgodeset alle synspunkter i en sådan lov; der må indgås nogle politiske kompromiser. Og regeringen har så lagt sig fast på nogle grænser. Det er jo Folketingets og regeringens opgave at lovgive og sætte nogle grænser, og man kan have forskelligt syn på, hvor de grænser skal sættes. Vi har sat dem således, som det står i lovforslaget, og det synes vi er fornuftigt. Jeg får ingen problemer med at forsvare det lovforslag, der nu foreligger, ude i forsamlingshusene.

SF's ændringsforslag er efter vores mening for restriktive i forhold til de realiteter, der gælder for en rationel landbrugsdrift i vore dage, så vi kan ikke støtte de forslag. Og ændringsforslagene fra Venstre, De Konservative og Fremskridtspartiet er til gengæld for liberale; her har man ikke villet sætte ret mange grænser. Så dem kan vi heller ikke støtte.

Vi står altså efter min vurdering med et godt lovforslag. Vi har revideret landbrugets grundlov, og vi har derved fået en god ny grundlov for landbruget, som er til gavn både for dem, der skal ernære sig ved erhvervet, for bosætningen i landdistrikterne og for miljøet.

(Kort bemærkning).

Mejdahl (V):

Kun et spørgsmål, for jeg er kommet i tvivl:

Hr. Lysholm Christensen sagde, at fritidslandmanden eller deltidslandmanden måske ikke har så meget kapital, og at det er derfor, han skal have en fortrinnsstilling. Så vil jeg godt have afklaret, om hr. Lysholm Christensen mener, at deltidslandmanden så skal have rabat på jorden. For i lovforslagets § 13, stk. 3, er der i hvert fald lagt op til, at det er markedsprisen, som skal betales, uanset hvem det er, der køber.

(Kort bemærkning).

Lysholm Christensen (KRF):

Hr. Mejdahl har ret i, at der er en paragraf, som taler om markedsprisen, men erfaringen viser jo, at når jord bliver udbudt til salg, er der alligevel forskellige kræfter, der virker ind på det, så i praksis – det er i hvert fald den erfaring, man har gjort rundt omkring – bliver det sådan, at den, der har bedre magt over tingene,

også kapitalmæssigt, ofte har et fortrin, når handelen skal afsluttes.

Aage Brusgaard (FP):

Jeg har haft tid til at læse lidt litteratur under debatten. Hr. Lysholm Christensen nævnte nemlig i sin ordførertale, at Kristeligt Folkeparti ingen problemer har med dette lovforslag. Men hvis hr. Lysholm Christensen lige vil lytte efter, vil jeg læse op fra det udmærkede blad, der hedder Landbrugsmagasinet. Der har hr. Lysholm Christensen haft ordet i det sidste nummer, og dér skriver hr. Lysholm Christensen ordret om dette lovforslag:

»Loven bliver vedtaget inden udgangen af maj.« Det har hr. Lysholm Christensen nok ret i. Og så skriver han videre: »Og der bliver et bredt flertal om loven.« Det er nok tvivlsomt, om det står til troende! Dernæst skriver hr. Lysholm Christensen: »Det sidste er nødvendigt, hvis loven skal have en rimelig levetid.« Det vil altså sige, at hr. Lysholm Christensen forudser, at denne lov *ikke* får en rimelig lang levetid. Endelig skriver hr. Lysholm Christensen: »Det vil være meget uheldigt at ændre i landbrugsloven, uden at partierne Venstre og De Konservative er med.« Det vil altså sige, at hr. Lysholm Christensen mener, at det er en meget uheldig lov, man her vedtager. Det må jeg jo forstå – ellers må hr. Lysholm Christensen jo trække sit læserbrev tilbage.

Så har jeg et spørgsmål til hr. Lysholm Christensen, men det er måske mere til landbrugsministeren, for jeg har jo siddet i Landbrugsudvalget, så jeg er helt på det rene med, hvad detaljerne går ud på. Men vi har jo nogle socialdemokrater på Mors, der som sidebeskæftigelse har haft minkfarme, og det har været en god og givtig forretning i nogle år; så de har sagt deres job på slagteriet eller på Morsø Jernstøberi op og lever nu af minkene. Disse minkfarme er godkendt rent miljømæssigt, og minkfarmerne har fået harmoniseringskravet opfyldt ved at indgå en aftale med deres naboer, altså landmænd, om, at disse aftager gyllen eller gødningen fra minkene, og derfor vil jeg godt spørge ministeren eller andre, om dette lovforslag, når det bliver vedtaget, får indflydelse på de minkfarme og eventuelt kyllingefarme, der er på Mors og andre steder i landet, og som ikke selv har jord nok til rådighed, men som har en aftale med naboerne om, at disse

[Aage Brusgaard]

stiller jord til rådighed. Jeg kan også spørge, om det får umiddelbar betydning for dem nu eller først ved et eventuelt salg af disse mink-farme og kyllingefarme.

(Kort bemærkning).

Lysholm Christensen (KRF):

Jamen det var da en interessant oplæsning fra Landbrugsmagasinet, vi her var vidne til. Jeg vil sige, at overskriften i den pågældende artikel ikke står for min regning; det er en, redaktøren har lavet. Men det er rigtigt, at der længere nede står, at jeg forudser et flertal bag denne lov, og det var et fromt ønske, jeg udtrykte den mandag morgen, hvor jeg skrev den artikel. Jeg troede faktisk, det kunne lade sig gøre. Det så det ud til på det tidspunkt, og jeg havde også et virkeligt ønske om, at det ville ende sådan.

Jeg synes, landbrugsloven fortjener det. Jeg synes ikke, argumentationen fra Venstre, De Konservative og Fremskridtspartiet i den sidste fase var så afvigende fra det, der lå på bordet, at det kunne ende, som det endte. Jeg kan kun tolke det således, at det er af politiske grunde, man nu har vedtaget at stemme imod dette lovforslag. Der må være gået politik i det.

Så må jeg desværre bare konstatere, at mit ønske ikke gik i opfyldelse. Det er selvfølgelig kedeligt; men at det er uheldigt, at der ikke er et bredt flertal, betyder jo ikke, at loven er uheldig. Tværtimod synes jeg, det er en god lov; men jeg synes, det er kedeligt for oppositionen, at den ikke vil være med. Og om loven får en lang levetid, skal jeg ikke kunne sige; men der er dog én ordfører, der i dag har sagt, at man ville tage initiativ til ændring af loven hurtigst muligt eller i hvert fald i løbet af et par år. Så der er altså noget, der tyder på, at der er nogle, der pønser på, at levetiden ikke skal blive så lang.

Jeg håber faktisk, den bliver lang, for jeg synes, loven er så god, at den fortjener det.

Landbrugsministeren (Bjørn Westh):

Tak for en – synes jeg – i virkeligheden rimelig stilfærdig debat om dette lovforslag. Jeg tror i virkeligheden også, at der er bred tilslutning til det. Så det er måske mere den politiske situation, vi er i, hvor der skal være et valg senest den 6. december, der gør, at man ikke har samlet sig mere om det. Men det er mit ind-

tryk, at dette lovforslag rammer mange af følelserne hos landmændene og ude i landdistrikterne. Jeg vil ikke komme ind på de enkelte detaljer, men bare fremdrage nogle få ting:

Det er rigtigt, som nogle siger, at man prøver at tilgodese både det produktive landbrug og livet på landet, og jeg kan ikke se, at det kan være nogen forkert udfordring at give sig selv. Derfor liberaliserer vi reglerne for mindre bedrifter på landet i forbindelse med og i forlængelse af indenrigsministerens rapport om landdistrikterne, en rapport, der i øvrigt blev rost fra mange sider, også specielt for det punkt, som vi nu indarbejder i landbrugsloven. Selv mange Venstrefolk roste den og var endda overordentlig positive og fremhævede, at det var noget af det mest positive i indenrigsministerens landdistriktsredegørelse. Og det er det, der nu bliver indarbejdet her, og det er vi tilfredse med.

Det betyder, at der bliver mange enheder, og det betyder, at bedrifterne kan få lov til at vokse naturligt – måske langsomt for nogle, men de kan vokse, også for dem, der ikke er heltidslandmænd.

Loven lægger op til en bedre arrondering, således at jorden bliver samlet omkring bygningerne, hvor dyrene er. Det er en driftsøkonomisk fordel for landmanden, og det er det også for samfundet.

Loven lægger op til bedre miljøregler, og som noget nyt lægger den op til det, jeg har kaldt et veterinært forsigtighedsprincip. Det er tankerne fra 1989 om, at der skal være et besætningsloft, der nu bliver realiseret. Det er der god baggrund for, for vi ved alle, at det kan være svært at styre smitte i meget store besætninger.

Jeg var i går sammen med en meget kendt landmand, der fortalte mig, at hvis han skulle have en ny ejendom – og det skulle han; han er ved at etablere en ny ejendom – så ville han ikke købe en, der ligger ud til en offentlig vej, for så risikerede han jo at få smitte fra de grisebiler, der kørte forbi; så skulle den ligge langt væk. Og det vil sige, at dybt inde i landmændenes sjæl er der det veterinære forsigtigheds-hensyn, at man ikke skal have for store enheder for tæt på hinanden. For er der noget, der går galt, er det svært at få under kontrol. Salmonellaundersøgelserne har jo også vist, at der kan være en vis rimelighed i ikke at have for voldsomt store besætninger.

[Landbrugsministeren]

Til gengæld for dette udvider vi jo så mulighederne for at eje flere landbrugsejendomme, end der tidligere har været mulighed for.

For mig at se er der ikke nogen modstrid mellem lovforslaget og det, jeg nu siger om ejendomme og bedrifter. Der har desværre været en uklarhed i teksten, men for mig har det hele tiden været sådan, at der skulle stilles det krav til en ejendom, der skulle eje jord, fordi der skulle være dyr på den, at jorden skulle ligge ved ejendommen og ikke eventuelt 10 km væk på en anden ejendom, så det blev bedriftsbegrebet, der kom til at råde.

For mig at se betyder begrebet »en velarrangeret landbrugsejendom«, at jorden ligger omkring bygningerne, hvor dyrene lever. Det er det, vi skal nå frem til. Det er det, der vil give et stabilt produktionsgrundlag, og det er det, der vil give det bedste miljø.

Jeg vil så slutte med at sige, at man selvfølgelig kunne komme med mange polemiske bemærkninger, men at jeg mener, vi har imødekommet organisationerne meget langt, og at jeg har bemærket, at Venstre, De Konservative og Fremskridtspartiet heller ikke fuldt ud imødekommer organisationernes ønsker.

Men jeg har undret mig over, at Venstre ville lave samdriftsregler, der ville bevirke, at al dansk landbrugsjord i virkeligheden kunne drives på 900 ejendomme. Ja, hvis man tager det meget matematisk-teoretisk, kan det areal, man foreslår inden for samdrift, endda betyde, at dansk landbrugsjord faktisk kan drives fra meget mindre end 900 ejendomme, således at udtrykket én gård i hvert sogn ville betyde nogle få hundrede bedrifter i Danmark, og at resten så lå i dvale. Det kan jeg ikke forstå skal være Venstres mål, og det tror jeg heller ikke det er.

Men i virkeligheden mener jeg ikke, vi ligger så langt fra hinanden, men at forskellige omstændigheder har bevirket, at man stemmer, som man gør, og det tager vi til efterretning.

Jeg tror sådan set, at denne lov vil give fred og ro i landbruget både til at opbygge et godt produktionslandbrug og til at give et bedre liv i landdistrikterne.

Minkfarmene er der taget hensyn til med det ændringsforslag, der er stillet om, at lovligt etablerede bedrifter kan fortsætte. Og minkfarme, der er etableret på industrijord, er jo ikke undergivet landbrugslovens regler, men miljøbeskyttelseslovens regler.

(Kort bemærkning).

Aage Brusgaard (FP):

Jamen det er altså ret vigtigt at vide, om lovligt etablerede minkfarme og kyllingefarme, der ikke selv har jord til rådighed, men har nogle aftaler med naboerne, kan sælges til anden side og så også lovligt køres videre, selv om de ikke ligger på industrijord.

Landbrugsministeren (Bjørn Westh):

Minkfarme på industrijord er ikke omfattet af landbrugslovens bestemmelser, men af miljøbeskyttelsesbestemmelserne. Minkfarme på landbrugsjord er undergivet de regler, der gælder for den ejendom, hvorpå de er etableret, og den ejendom skal opfylde egenandelskravet. Det gælder i øvrigt også efter VKZ's ændringsforslag. Her er der, så vidt jeg ved, ingen forskel.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Ændringsforslag nr. 1 til titlen vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 5 forkastedes, idet 9 stemte for, 104 imod.

Ændringsforslag nr. 6 vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 9 forkastedes, idet 9 stemte for, 106 imod.

Ændringsforslag nr. 3, 8 og 10 forkastedes uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 11 forkastedes, idet 46 stemte for, 68 imod.

Ændringsforslag nr. 4 forkastedes uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 12 vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 13 forkastedes, idet 9 stemte for, 105 imod.

Ændringsforslag nr. 14
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 15, 16 og 18
forkastedes uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 19
forkastedes, idet 9 stemte for, 102 imod.

Ændringsforslag nr. 7, 20 og 21
forkastedes uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 22
forkastedes, idet 9 stemte for, 102 imod.

Ændringsforslag nr. 25
forkastedes, idet 45 stemte for, 68 imod.

Ændringsforslag nr. 2
forkastedes uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 26
forkastedes, idet 9 stemte for, 105 imod.

Ændringsforslag nr. 24
forkastedes uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 27
forkastedes, idet 9 stemte for, 105 imod.

Ændringsforslag nr. 28
forkastedes, idet 44 stemte for, 68 imod.

Ændringsforslag nr. 29 og 30
forkastedes uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 31 og 32
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 33
forkastedes uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 34
forkastedes, idet 9 stemte for, 102 imod.

Ændringsforslag nr. 20
forkastedes uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 35, 36 og 37

forkastedes uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 38
forkastedes, idet 43 stemte for, 68 imod.

Ændringsforslag nr. 39
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 40-43
forkastedes uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 44
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 45 og 46
forkastedes uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 48
forkastedes, idet 9 stemte for, 104 imod.

Ændringsforslag nr. 17, 23, 47, 49, 50 og 51
forkastedes uden afstemning.

§ 1 med de foretagne ændringer, § 2 og ændringsforslag nr. 52
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 53
forkastedes uden afstemning.

§ 3, med den foretagne ændring,
vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Anden næstformand (Grove):

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Op-
hold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

6) Anden behandling af lovforslag nr. L 172:

Forslag til lov om ændring af lov om statsgaranti og rentetilskud m.m. ved udlån til yngre jordbrugere.